

Jerzy Góralski
Krystyna Hejnowicz
Tomasz Hejnowicz

HEJNOWICZ-NAGLEROWA-PORTALSKA ZOFIA (1921-2011)

Urodziła się w Gostyniu 2 marca 1921 roku, jako drugie, z jedenaściorga dzieci, Heleny i Mieczysława Hejnowiczów. Jej ojciec z zawodu był młynarzem. Uczestniczył w powstaniu wielkopolskim 1918-1919. Od 1928 roku organizował Stronictwo Narodowe na terenie powiatu gostyńskiego i przez dziesięć lat pełnił w nim funkcję prezesa oraz kierownika w gostyńskim Wydziale Młodych Obozu Wielkiej Polski. W roku 1928 wybrano go delegatem Zarządu Wojewódzkiego Stronictwa Narodowego do Rady Naczelnej w Warszawie. Znany był ze swej ogromnej religijności.

Zofia Hejnowicz szkołę powszechną ukończyła w Gostyniu. Mając 12 lat otrzymała nagrodę „Ilustracji Polskiej” za opowiadanie *Jeleń na ulicach Gostynia*. W 1939 roku zdała maturę w Gimnazjum Ziemi Gostyńskiej, gdzie za pracę *Literatura narodowa na przestrzeni wieków* otrzymała ocenę bardzo dobrą. Wybuch wojny uniemożliwił jej podjęcie wymarzonych studiów polonistycznych. W październiku 1939 roku była świadkiem rozstrzelania swojego ojca przez Niemców na gostyńskim rynku. Te dramatyczne wspomnienia opisała później w książce *Chmury nad domem* oraz w wierszu *21 października 1939*. W grudniu 1939 roku z matką i rodzeństwem została wysiedlona do Generalnego Gubernatorstwa, w okolice Rawy Mazowieckiej. Całą rodzinę Hejnowiczów przegarnęła wdowa Wilska, w której majątku w Wilkowicach spędzili półtora roku.

Od 1940 roku działała najpierw w Związku Walki Zbrojnej, w później w Armii Krajowej na tym terenie. Dzięki pomocy znajomego ojca, Józefa Sobczaka, cała rodzina przeniosła się do Przęsławic pod Grójec, do pracy w młynie wodnym. Tutaj Zofia kontynuowała działalność konspiracyjną. Była łączniczką Armii Krajowej na trasie Grójec-Warszawa (obwód „Głuszc”). Przyjęła pseudonim Barbara Kryńska. Dowództwo obwodu znajdowało się w majątku Machnatka pod Grójcem.

1 sierpnia 1944 roku rano dotarła do Warszawy. W chwili wybuchu powstania znalazła się na ul. Marszałkowskiej, potem Belwederskiej, skąd nie udało jej się przedostać na tereny opanowane przez powstańców. Okres ten opisała w opowiadaniu *Poza barykadą*, zamieszczonym w *Chmurach nad domem*, które to cenzura nie dopuściła jednak do druku w 1971 roku. W połowie września 1944 roku powróciła do domu w Przęsławicach. W styczniu 1945 roku została ranna od sowieckiej kuli, podczas wkraczania oddziałów Armii Czerwonej. W książce *Chmury nad domem* z oczywistych przyczyn zamieniono sprawcę strzałów. Został nim „własowiec” – członek kolaboracyjnego Komitetu Wyzwolenia Narodów Rosji, założycielem którego był generał Andriej Andriejewicz Własow.

Po wojnie Zofia Hejnowicz zamieszkała w Poznaniu, gdzie w latach 1945-1947 studiowała anglistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Studia przerwała z powodu choroby matki. 28 stycznia

1950 roku wzięła ślub w poznańskim kościele Bożego Ciała z pochodzącym z Gostynia, lekarzem Jerzym Naglerem, późniejszym ordynatorem oddziału chirurgii w szpitalu kolejowym w Poznaniu. W 1954 przetrzymywana była przez kilka miesięcy w areszcie UBP (Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego) w Szczecinie, w którym w wyniku morderczych przesłuchań i zabiegów pozbawiono ją możliwości posiadania dzieci.

W latach 1958-1963 studiowała romanistykę na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. 25 maja 1963 roku otrzymała tytuł magistra filologii romańskiej. Już w następnym roku zajęła się zawodowo tłumaczeniem literatury francuskiej, książek dla dzieci oraz pracą w charakterze lektora języka francuskiego w „Lingwiście” w Poznaniu. W 1964 roku przetłumaczyła z francuskiego sztukę Paula Valéry *Faust*, a rok później *Niepotrzebne gęby* Simone de Beauvoir.

Jest autorką sztuk teatralnych *Raj utracony* i *Zawał* oraz utworów zatytułowanych *Opowiadanie prawdziwe (Jestem plusem)* i *Żyjemy obok siebie (Szala)*, wyróżnionych w konkursach czasopisma „Świat”.

W 1971 roku Wydawnictwo Poznańskie wydało jej wspomnienia wojenne *Chmury nad domem*, w których zrelacjonowała między innymi tragiczne wydarzenia, jakie miały miejsce na gostyńskim rynku w dniu 21 października 1939 roku. Autorka opisała rozstrzelanie przez niemieckich żołnierzy 30 mieszkańców Gostynia, wśród których był także jej ojciec.

1 listopada 1974 roku zmarł jej mąż, Jerzy Nagler. Niedługo później Zofia wyjechała do Paryża, z którego często wyruszała w liczne podróże po Europie. Przez rok mieszkała w Nowym Jorku (1980-1981). W latach osiemdziesiątych XX wieku podróżowała na polskich statkach handlowych Polskiej Żeglugi Morskiej i Polskich Linii Oceanicznych do Ameryki Południowej, Ameryki Północnej, Afryki Zachodniej i do Indii. W przededniu stanu wojennego w grudniu 1981 roku wyruszyła na statku handlowym w dziesięciomiesięczną podróż do Ameryki Północnej. Liniami autobusowymi „Greyhound” przejechała przez całe US. Zwiedziła m.in.: Houston, Las Vegas, Los Angeles, El Paso, Seattle. Później dotarła do Kanady. Na krótko zatrzymała się w: Vancouver, Calgary, Toronto i Montrealu. Ostatecznie w 1982 roku wróciła do kraju na polskim statku pasażerskim „Stefan Batory”. Wiosną 1983 roku ponownie wyruszyła w podróż. Tym razem na statku rybackim „Gryf Pomorski” zwiedziła: Gambię, Senegal, Sierra Leone, Liberię, Wybrzeże Kości Słoniowej, Angolę i Kongo. Jesienią tegoż roku odbyła jeszcze rejs do Ameryki Południowej, gdzie podróżowała po Brazylii, Argentynie i Urugwaju. Wspomnienia z tych rejsów publikowała w „Przewodniku Katolickim”.

W 1989 roku przeniosła się do Londynu, gdzie wyszła za mąż za gostynianina Mariana Portalskiego, kapitana wojsk generała Maczka. Zamieszkała niedaleko centrum na Broadhurst Gardens. W 1991 roku nakładem wydawnictwa Caldra House w Edynburgu ukazały się jej powieści *Mimoza* oraz *Kierunek Indie*. W tej ostatniej opisała morską podróż z lat 1987- 1988 do Sri Lanki i Indii na frachtowcu M/S „Stefan Czarniecki” oraz swoje spotkanie z Matką Teresą w Kalkucie i wizytę w wiosce trędowatych, w Titagarh.

W 1991 roku zmarł w Londynie jej kolejny mąż Marian Portalski. Jego prochy przeniesiono na gostyński cmentarz.

W 1994 roku wydała w Londynie książkę *Sodalita. Dziennik podróży*, a w 1996 roku napisała sztukę *Lata szkolne Marii Skłodowskiej*.

Mieszkając poza granicami kraju, Gostyń odwiedzała kilka razy w roku. Często brała udział w uroczystościach rocznicowych poświęconych pamięci zamordowanych przez Niemców 30 obywateli ziemi gostyńskiej. W Anglii brała udział w spotkaniach kombatantów 1 Dywizji Pancerniej Generała Stanisława Maczka oraz w życiu kulturalnym Polonii w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym.

W 1997 roku została odznaczona przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Krzyżem Armii Krajowej. W 2008 roku w uznaniu zasług, podczas jubileuszu 730-lecia miasta, Rada Miejska przyznała jej tytuł Honorowego Obywatela Gostynia.

W sierpniu 2010 roku powróciła na stałe do Gostynia, gdzie zamieszkała w domu rodzinnym przy ulicy Kolejowej 14. Zmarła 27 marca 2011 roku w wieku 90 lat. Pochowano ją na gostyńskim cmentarzu.